

REMISSYTTRANDE

Vår referens: Dnr 2024/01/014

Er referens: Fi2024/00174

1 (9)

2024-04-16

Finansdepartementet per e-post
fi.remissvar@regeringskansliet.se

Avtrappat ränteavdrag för vissa lån

Svenska Bankföreningen och Svensk Värdepappersmarknad (Föreningarna) önskar lämna följande kommentarer gemensamt.

Sammanfattning av Föreningarnas synpunkter

Föreningarna har förståelse för problemet med överskuldssättning kopplad till konsumtionskrediter och regeringens ambition att reducera relaterade risker och sårbarheter i samhället. Föreningarna har som utgångspunkt inget att invända mot att avdragsrätten tas bort för sådana blancolån som bidrar till överskuldssättning. Dock menar Föreningarna att om regeringens syfte är att stärka konsumenternas förmåga att undvika överskuldssättning, minska deras incitament att ta lån utan säkerhet och därmed reducera den aggregerade överskuldssättningen bör åtgärder i stället fokuseras på just överskuldssättningen. Det är Föreningarnas inställning att problemet med överskuldssättning inte hanteras bäst genom skattelagstiftning.

Föreningarna noterar att det aktuella förslaget riskerar att försämra situationen för hushåll som redan befinner sig i ett utsatt ekonomiskt läge, och för unga förstagångsköpare av bostad, då dessa grupper kommer att få det svårare att ombesörja sina lån om ränteavdraget försvinner.

Föreningarna anser sammantaget att förslaget i dess nuvarande form kommer att få oönskade negativa effekter på exempelvis lån med säkerhet i värdepapper, samtidigt som det endast bedöms ha en mindre effekt på överskuldssättningen. Föreningarna anser att det även fortsättningsvis ska vara möjligt med ränteavdrag för lån med värdepapper som säkerhet då det är fråga om krediter med god säkerhet som typiskt sett är lätta att värdera och avyttra.

Föreningarna menar vidare att omställningstiden inför förslagets ikraftträdande är för kort. Föreningarna ställer sig dessutom frågande till behovet av en avtrappningsordning. Avtrappningsordningen innebär bland annat behov av systemutveckling för en mycket begränsad period och komplicerar förfarandet för bankerna och värdepappersbolagen, troligen även för Skatteverket och enskilda konsumenter.

Promemorians förslag uppnår inte önskat syfte

Det är enligt Föreningarna inte tydligt redogjort i förslaget på vilket sätt ett avtrappat ränteavdrag skulle påverka problemen med överskuldssättning annat än att det blir dyrare för konsumenten att låna. Föreningarna bedömer att förslaget om avtrappat ränteavdrag för vissa lån inte i någon betydande utsträckning kommer att hantera risken för framtida överbelåning kopplad till konsumtionskrediter. Föreningarna konstaterar även att det finns en risk för att det aktuella förslaget kommer att försämra situationen för hushåll som redan befinner sig i ett utsatt ekonomiskt läge, och för unga förstagångsköpare av bostad, då dessa grupper kommer att få det svårare att ombesörja sina lån om ränteavdraget försvinner. Denna effekt noteras i förslagets konsekvensanalys men kommenteras inte ytterligare i promemorian. Det kan konstateras att för de redan överskuldssatta, och de som redan idag lever på marginalen, kommer förslaget högst sannolikt medföra ekonomisk stress och att fler krediter kommer att bli föremål för inkassoåtgärder.

En reglering via skattelagstiftningen slår enligt Föreningarnas bedömning därför snett och får oönskade negativa konsekvenser för legitima lån utan riskbeteende, samtidigt som syftet med förslaget inte uppnås. Det skapar även en oönskad diskrepans i skattelagstiftningen mellan intäkt och kostnad vad gäller räntor. Syftet med förslaget torde bättre kunna uppnås exempelvis genom andra åtgärder såsom till exempel sänkt räntetak, utvidgat kostnadstak, ett nationellt kreditregister, utvärdering och utveckling av kommunal budget- och skuldrådgivning samt satsningar på utbildning i privatekonomi. Sådana åtgärder bör kunna utformas så att de samtidigt säkerställer sund konkurrens.

Härtill anser Föreningarna att det vore av värde att också avvakta de andra initiativ som syftar till att komma åt överskuldssättningen i samhället och som just nu pågår i Regeringskansliet, däribland beredningen av betänkandet Ett förstärkt konsumentskydd mot riskfylld kreditgivning och överskuldssättning (SOU 2023:38) och utredningen Genomförande av ett nytt konsumentkreditdirektiv (dir. 2023:142, redovisas 11 oktober 2024) avseende EU:s nya konsumentkreditdirektiv.

Dessutom kommer förslaget enligt Föreningarnas bedömning ha en negativ påverkan på andra prioriterade områden i samhället, såsom investeringar i den gröna omställningen. Omställningsfinansiering, till exempel solcellslån och energilån, möjliggör investeringar i den gröna omställningen och bidrar inte till överskuldssättning. Det vore därför fel väg att gå att avskaffa ränteavdraget på denna typ av lån.

Vidare ser Föreningarna en risk att utvecklingen av den cirkulära ekonomin hämmas om fordons- och båtlån endast ska vara avdragsgilla när köpet gjorts av en näringsidkare.

Synpunkter avseende lån som fortsatt föreslås vara avdragsgilla

Fordon

Föreningarna förstår syftet med en ordning som gör det möjligt för Skatteverket att på ett enkelt och kostnadseffektivt sätt kunna kontrollera att fordonet ägs av den skattskyldige. Det kan dock uppstå situationer där kunden betalar enligt sitt avbetalningsavtal utan att bilen är korrekt registrerad. Detta kan hända eftersom kunden själv kan registrera om bilen och kreditgivaren inte styr över registreringen. Kreditgivaren får förvisso information att en bil registrerats om, men det tar viss tid för denna information att nå fram. Eftersom det inte finns någon direktkoppling mellan kreditgivarens system och vägtrafikregistret skulle det kräva manuell kontroll om kreditgivaren ska kunna säkerställa att bilen är och har varit korrekt registrerad under hela den period som rapporteras i kontrolluppgift. Manuell kontroll av alla lån skulle medföra en orimligt stor börda.

Föreningarna önskar förtydligande avseende eventuella medlåntagares avdragsrätt, då dessa inte registreras som ägare av ett fordon i vägtrafikregistret.

Privatbostad på jord- och skogsbruksfastighet

Föreningarna förutsätter att räntekostnaden även fortsättningsvis är avdragsgill i inkomstslaget kapital för privatpersoners lån för jord- och skogsbruksfastigheter. Det är inte ovanligt att sådana fastigheter även innehåller en privatbostad, dvs. det är en privatbostad som ligger på en näringsfastighet. Föreningarna önskar förtydligande att räntekostnaden även fortsättningsvis är avdragsgill för privatpersonen givet att lånekostnaden, eller del därav, anses hänförlig till privatbostaden trots att säkerheten inte utgörs av privatbostaden som sådan utan av näringsfastigheten.

Synpunkter avseende lån som föreslås inte få avdragsrätt

Syfteskredit och handpenninglån/överbrygningslån

I promemorian föreslås att ränteutgift ska få dras av om utgiften är hänförlig till ett lån som har lämnats mot panträtt i fast egendom, tomträtt eller bostadsrätt eller liknande rätt, eller om det är förenat med motsvarande rätt i byggnad som inte hör till fastighet samt för byggnadskreditiv.

Vid implementeringen av bolånedirektivet infördes begreppet bostadskredit i konsumentkreditlagen (2010:1846). Det avser dels en kredit som är förenad med panträtt dels en kredit som tas i syfte att förvärva eller behålla äganderätten till sådan egendom (så kallad syfteskredit). Syfteskrediter är till för att förvärva en bostad och inte till konsumtion. Förslaget medför att syfteskrediterna blir dyrare vilket till exempel kan försvåra för förstagångsköpare att komma in på bolånemarknaden. Föreningarna anser att syfteskrediter fortsatt ska få dras av.

Regeringen bör enligt Föreningarna genomföra en noggrann samordnad konsekvensanalys avseende förslaget till höjt bolånetak och förslagen i promemorian om blacolån.

Om regeringen går vidare med förslaget samtidigt som bolånetaket höjs till 90 procent anser Föreningarna det vara av stor vikt att förslagen genomförs vid samma tidpunkt så att en konsument som idag har ett blacolån och en 85-procentig belåningsgrad får möjlighet att nyttja avdragsrätten upp till 90 procent direkt, för det fall avdragsrätten för blacolån tas bort och bolånetaket höjs.

Handpenninglån och överbrygningslån är inte definierade som syfteskrediter. De är relativt vanligt förekommande i samband med byte av bostad och de är oftast en kredit utan säkerhet under begränsad tid. Föreningarna anser att handpenninglån och överbrygningslån bör ge rätt till ränteavdrag. Ingen av dessa lånetyper kan anses vara en orsak till överskuldssättning, varför åtgärden synes obefogad.

Lån med värdepapper som säkerhet

Förslaget innebär att ränteutgifter för lån med säkerhet i värdepapper inte längre ska omfattas av avdragsrätt. Skälen som anges i promemorian är att det inte finns någon effektiv befintlig reglering som förhindrar utlåning av större belopp än som motsvarar säkerhetens värde och att det inte heller är lämpligt att införa sådana begränsningar. Lån med säkerhet i värdepapper nämns i promemorian inte som en orsak till överskuldssättning, däremot nämns att långivarna typiskt sett tar god höjd när det kommer till utlåningen i förhållande till säkerheterna. Föreningarna menar därför att

åtgärden är obefogad. Mot bakgrund av den kontroll och de befintliga regelverk som finns kring denna typ av krediter ifrågasätter Föreningarna den gränsdragning som har gjorts i promemorian avseende möjlighet till avdragsrätten för lån med säkerhet i värdepapper. Nedan redogörs översiktligt för befintlig reglering som förhindrar utlåning som överstiger säkerhetens värde.

Befintlig reglering av lån med värdepapper som säkerhet

Lån med värdepapper som säkerhet var en del av kreditmarknaden som tydligt påverkades av de regelverk som infördes efter finanskrisen 2007–2008.

Föreningarnas medlemmar är av uppfattningen att lån med värdepapper som säkerhet har låga förlustnivåer samtidigt som regelverken har medfört en hög nivå av konsumentskydd avseende denna produkt.

Svenska kreditinstitut och värdepappersbolag ("institut") måste följa sundhetskrav för sin utlåning enligt god kreditgivningssed vilket finns reglerat i Konsumentkreditlagen (2010:1846) och Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd om hantering av kreditrisker i kreditinstitut och värdepappersbolag (FFFS 2018:16). Sundhetskravet är uppställt för att skydda kunderna från att ta på sig för stora risker gällande sin privatekonomi samt för att skydda institutens insättarkollektiv. Vidare måste kundens återbetalningsförmåga samt pantens värde bedömas. Härutöver ställs generella krav på kreditinstituts kredithantering enligt 8 kap. lag (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse. För värdepappersbolag är det även särskilt reglerat i 9 kap. 44 § lag (2007:528) om värdepappersmarknaden att en kredit ska vara förenad med betryggande säkerhet. För instituten finns således en effektiv reglering som förhindrar dessa bolag att låna ut större belopp än vad som motsvaras av säkerhetens värde.

Instituten behöver vidare förhålla sig till regleringar både på nationell och EU-nivå avseende tillhandahållandet av lån med värdepapper som säkerhet.

Kapitalkravsförordningen (EU 575/2013), CRR, samt kravet att institut ska dokumentera sin interna kapital- och likviditetsutvärdering ("IKLU") reglerar hur ett institut måste hålla eget kapital i förhållande till de risker som uppstår i verksamheten. Institutet måste hålla olika mycket kapital beroende på vilken typ av utlåning som instituten erbjuder, något som följs upp av Finansinspektionen bland annat genom institutens kvartalsvisa rapporter.

För att lån med värdepapper som säkerhet ska kunna nyttjas kapitaleffektivt måste instituten enligt CRR se till att de säkerheter som kunderna kan använda sig av är noterade på börsernas huvudlistor samt att dessa aktier inte kan belånas till mer än mellan 75 och 85 procent för att kunna användas som riskreducering vid beräkningen av det vid var tid gällande kapitalkravet. För att säkerställa att samtliga

delar av institutets kreditavtal lever upp till de krav som CRR ställer i detta perspektiv finns också krav på att instituten varje år måste inskaffa legala utlåtanden av oberoende part. Innebörden av detta är att de institut som tillhandahåller lån med värdepapper som säkerhet inom den kapitaltäckningsnivå som finns meddelad av Finansinspektionen inte kan gå utanför CRR:s regler i detta perspektiv utan att bli bestraffade genom högre kapitalkrav.

I praktiken innebär ovanstående reglering att institut kommer att säkerställa att de säkerheter som ställs för denna typ av krediter endast kan nyttjas för lån till maximalt 85 procent av säkerheternas värde. I de allra flesta fall är de belåningsgrader som instituten tillämpar betydligt lägre än så. Redan av detta följer att säkerheterna för sådana lån lämnade av instituten normalt överstiger lånebeloppen och risken för kringgående på det sätt som beskrivs i promemorian måste enligt Föreningarna kunna bedömas som mycket liten.

Härutöver finns det redan riktlinjer för branschen vad gäller belåningsgrader för lån med värdepapper som säkerhet. I syfte att uppnå sunda belåningsgrader och villkor när det gäller lån med värdepapper som säkerhet har Föreningarna gemensamt fastställt rekommendationer för vilka generella belåningsgrader som bör gälla för olika värdepapper och värdepappersportföljer. Dessa belåningsgrader kan instituten sedan anpassa beroende på faktorer så som värdepapperens karaktär och risk samt koncentrationen i den värdepappersportfölj som kunden lämnat som säkerhet för krediten.

Om lagstiftaren anser att ovan inte är tillräckligt reglerat bör i så fall området regleras i stället för att avdragsrätten tas bort avseende lån med värdepapper som säkerhet.

Stabiliteten hos värdepapper i egenskap av pant

Ett noterat värdepapper som hålls som pant av ett institut förvaras på en värdepappersdepå. Samtliga värdepapper som förvaras som pant på depå förvaltarregistreras även hos Euroclear för att kunna visa vilket institut som har rätt att disponera panten. Detta medför således att sådana säkerheter alltid går att identifiera och att det inte föreligger några tveksamheter om vem som är ägare till säkerheten. Det innebär att Skatteverket på ett enkelt sätt kan kontrollera att det objekt (värdepapper) som låntagaren ställt som säkerhet för lånet funnits i låntagarens ägo under hela den period för vilken avdrag yrkas och att låntagaren inte kan nyttja samma pant för att göra till exempel dubbla ränteavdrag eftersom inget annat institut kan tillgodogöra sig panten.

Då panten endast får innehålla noterade aktier för att kunna räknas med i kapitaltäckningen, så kommer också pantens marknadsvärdering möjliggöra för

institutet att reglera utestående skuld innan kreditexponeringen överstiger marknadsvärdet.

Panten finns också alltid definierad när det gäller rådighet och till skillnad från exempelvis bilar och båtar kan inte värdepapper bli föremål för onormalt slitage genom exempelvis oaktsam hantering. Som nämnts ovan går det dessutom genom registreringen hos Euroclear alltid att identifiera var värdepappret finns till skillnad från en båt eller bil, och det bör inte heller finnas något tvivel om vad den är värd givet att det är en marknadsnoterad tillgång.

Betydelsen av lån med värdepapper som säkerhet i generationsskiften och vid nyemissioner

Lån med värdepapper som säkerhet fyller ofta en viktig funktion för att entreprenörer ska kunna vara med och långsiktigt investera sin kunskap i de bolag som byggs upp under deras ledning. Detta gäller främst vid två situationer, generationsskiften samt vid nyemissioner.

Vid generationsskiften i börsnoterade företag, där stora värden byggs upp under lång tid, kan det vara svårt för befintliga aktieägare att få tillgång till tillräckligt med likvida medel för att köpa ut en annan aktieägare, det kan till exempel röra sig om familjeföretag där inte alla i en syskonskara vill vara med och fortsätta driva familjeföretaget. En inte ovanlig lösning på detta är att de aktieägare som vill kvarstå som ägare belånar sina aktier för att kunna köpa ut den eller de aktieägare som vill lämna.

En annan viktig aspekt är företagsledares möjlighet att fortsätta kvarstå som större ägare i ett företag i samband med att ett bolag noteras på börsen. En börsintroduktion kombineras ofta med en nyemission för att ta in nytt kapital till bolaget och bredda ägarbasen. För att grundare eller företagsledare i sådana situationer ska kunna försvara sin ägarandel och inte få sitt ägande utspätt behöver de ofta belåna sina befintliga aktier för att ha råd att teckna ytterligare aktier i nyemissionen. Ett avskaffat ränteavdrag för lån med värdepapper som säkerhet skulle därmed riskera att minska attraktionskraften för att ta ett bolag till börsen och därmed försämra förutsättningarna för bolaget att växa och skapa nya arbetstillfällen.

Exempel:

- Låt säga att en privatperson önskar investera i aktier med en förväntad avkastning på 6%. Detta sker genom lån med värdepapper som säkerhet med en ränta på 5%.
Med tillämpning av dagens regler blir denna investering lönsam, dvs. avkastningen efter skatt blir positiv $(6\% \cdot 0,7) - (5\% \cdot 0,7) = 0,7\%$.

- Vid ett ändrat regelverk i enlighet med promemorian blir avkastningen efter skatt i stället negativ och investeringen därmed inte längre lönsam ($6\% \cdot 0,7$) - $5\% = -0,8\%$.

I exemplet ovan riskerar investeringsviljan att minska, vilket i förlängningen försvårar för svenska bolag att söka kapital och kan i förlängningen få en negativ påverkan på svensk ekonomi. Sverige har en tradition av att bygga bolag och att etablera uppstartsbolag och en viktig del i detta är goda möjligheter att tidigt få tillgång till aktiekapital vilket ibland är helt avgörande för företagets möjligheter att växa och för dess överlevnad. Slopad avdragsrätt på lån med värdepapper som säkerhet försvårar detta.

Räntekompensation

Räntekompensation som förvärvare av ett skuldebrev betalar till överlåtaren för upplupen men inte förfallen ränta får enligt nuvarande bestämmelse i 42 kap. 8 § inkomstskattelagen (1999:1229), IL, dras av som ränteutgift. I promemorian föreslås att sådan räntekompensation endast ska vara avdragsgill för upplupen men inte förfallen ränta på lån med säkerhet i bostad, bil eller båt.

Om räntekompensation inte får dras av som ränteutgift måste den rimligtvis kunna dras av som kostnad för intäkternas förvärvande i kundens inkomstdeklaration i stället. Detta skulle dock leda till ökad administration både för kunden och Skatteverket. Förslaget riskerar därför att få negativa konsekvenser för bland annat kunder som köper kupongobligationer och som betalar en räntekompensation vid köpet, för upplupen men inte förfallen ränta. Föreningarna förordar därför i stället att sådan räntekompensation även fortsättningsvis ska kunna dras av som en ränteutgift så att kontrolluppgift kan lämnas. Vidare föreslår Föreningarna att kontrolluppgiftsskyldigheten för räntekompensation knyts till ett värdepappersinstitut på samma sätt som i 21 kap. skatteförfarandelagen (2011:1244), det vill säga sådana överlåtelser av värdepapper där upprättande av avräkningsnota krävs.

Ikraftträdande och administrativ börda

Föreningarna bedömer att den administrativa bördan kommer att bli hög då förslaget, om det genomförs i sin nuvarande form, kommer att kräva omfattande systemanpassningar bland annat då det inte tidigare har gjorts någon separering av olika typer av ränteutgifter utifrån syfte med krediten eller vilken säkerhet som ställs. Lån och tillhörande ränteutgifter ska inför 2025 klassificeras och särrapporteras utefter avdragsrätt och halv avdragsrätt i enlighet med de nya reglerna. Under år 2026 behöver ytterligare justering av systemen ske för att endast rapportera räntor med full avdragsrätt.

Förslaget ger för kort tid för branschen att genomföra nödvändiga förändringar i processer samt den systemutveckling som krävs. Ikraftträdandet bör därför senareläggas till åtminstone beskattningsåret 2026. Även om den tiden bör vara tillräcklig för instituten att genomföra den systemutveckling som krävs är det dock troligt att även denna omställningstid är för kort för att ge kunderna möjlighet att anpassa sin situation till exempel genom att betala av eventuella lån för vilka räntekostnaden inte längre kommer att vara avdragsgill. Föreningarna förordar därför att avtrappningsordningen helt slopas och att ikraftträdandet senareläggs.

Synpunkter på föreslagen lagtext och författningskommentar

Utöver ovanstående kommenterar har Föreningarna följande synpunkter på föreslagen lagtext och författningskommentar.

I den föreslagna nya bestämmelsen 6 § b punkt 1IL anges att ränteutgifter får dras av om lånet har lämnats mot panträtt i fast egendom, tomträtt eller bostadsrätt eller liknande rätt, eller om det är förenat med motsvarande rätt i byggnad som inte hör till fastighet. I bestämmelsens författningskommentar anges dock att räntan ska dras av om lånet är förenat med panträtt i fast egendom, tomträtt eller bostadsrätt eller liknande rätt.

Detta medför en oklarhet kring hur ränteavdrag ska hanteras för bolån efter att det pantsatta objektet har avyttrats men dess köpeskilling inte räckt för att lösa hela lånet. Krediten har då lämnats mot panträtt men är inte längre förenad med panträtt. Det bör enligt Föreningarna tydliggöras även i författningskommentaren att styrande för rätten till ränteavdrag är vad som gällde när krediten lämnades.

SVENSKA BANKFÖRENINGEN

SVENSK VÄRDEPAPPERSMARKNAD

Hans Lindberg

Urban Funered

Kontaktpersoner på föreningarna är:

Svenska Bankföreningen
Katrín Fahlgrén
katrin.fahlgren@swedishbankers.se
08-453 44 49

Svensk Värdepappersmarknad
Fredrik Bonthron
fredrik@svpm.se
08-562 607 07